

УДК 343.13

Дрозд Валентина Георгіївна,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України, начальник відділу ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0002-7687-7138

Романов Максим Юрійович,
доктор філософії в галузі права, науковий співробітник
Донецького державного університету внутрішніх справ,
м. Кропивницький, Україна
ORCID ID 0000-0003-2443-7744

КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ ТА У ЗВ'ЯЗКУ З НАБУТТЯМ КАНДИДАТСТВА У ЧЛЕНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті проаналізовано шляхи реформування елементів системи кримінальної юстиції України в умовах воєнного стану та у зв'язку з набуттям кандидатства у члени Європейського Союзу. Досліджено основні тенденції реформування системи кримінальної юстиції України загалом і, зокрема, органів досудового розслідування як їх невід'ємної складової. Акцентовано увагу на необхідності ефективізації функціонування відповідних підрозділів у спосіб диференціації та ефективного розподілу між суб'єктами їх функцій і процесуальних повноважень. Запропоновано глибше дослідити інститут детективної діяльності як способу ефективізації інституту кримінальної юстиції в частині здійснення досудового розслідування.

Ключові слова: кримінальна юстиція, детективи, досудове розслідування, Європейський Союз, євроінтеграція, воєнний стан, збройна агресія, діяльність органів досудового розслідування.

Збройна агресія росії проти української державності та суверенітету поставила в скрутне становище функціонування механізму забезпечення прав і свобод людини і громадянина, а оскільки вони є основними й непорушними підвалинами існування будь-якої демократичної держави, на нашу думку, важливим є повсякчасне й системне укріплення елементів, що забезпечують їх реалізацію. Аналізувати питання, пов'язані із забезпеченням прав і свобод людини і громадянина, в усіх контекстах є досить розгалуженою проблемою і, на наш погляд, неможливою в осягненні в межах наукової статті, саме тому пропонуємо зосередити наукову увагу на шляхах реформування елементів системи кримінальної юстиції України в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні та у зв'язку із набуттям статусу кандидата в члени Європейського союзу.

Успішна та активна європейська інтеграція України, навіть попри активні бойові дії на значних територіях нашої держави, а також необхідність погодження

© Drozd Valentyna, Romanov Maksym, 2023

зі стандартами і нормами європейського співтовариства всіх елементів нормативно-правового забезпечення, що регламентують діяльність системи кримінальної юстиції загалом і органів досудового розслідування зокрема, підкреслюють актуальність відповідної статті та виводять на новий, вищий рівень ймовірні проблеми, що ускладнюють їх функціонування.

Крім цього, ми попередньо опрацювали питання основних тенденцій розвитку в окремих елементах системи кримінальної юстиції, що було інтегровано через широкомасштабний напад росії на суверенні території України, а також аналізували основні нормативно-правові підстави, котрі забезпечують функціонування інститутів кримінальної юстиції (зокрема, органів досудового розслідування) та, крізь призму поглядів вітчизняних і зарубіжних дослідників, надавали практичні рекомендації та висновки [1], котрих наразі виявляється недостатнім, а відповідна тематика набуває все більшої гостроти та актуальності.

Слід зазначити, що питання, пов'язані з оптимізацією функціонування системи кримінальної юстиції та окремих її елементів, неодноразово поставали предметом і об'єктом досліджень багатьох авторитетних учених, проте окреслені підвалини актуальності, що полягають в динамічності законодавства України в умовах ведення бойових дій із ворогом, активна гармонізація національної правової системи з європейською у зв'язку з отриманням Україною статусу кандидата в члени Європейського союзу зумовлюють необхідність додаткового опрацювання окремих проблемних питань. Серед найбільш активних дослідників питання оптимізації системи кримінальної юстиції загалом і здійснення досудового розслідування, зокрема, можна виокремити таких як: С. Абламський, Р. Благута, В. Бурлака, І. Гловюк, Ю. Гуцуляк, В. Завтур, М. Погорецький, В. Рогальська, В. Романюк, Г. Тетерятник, Л. Удалова, М. Цуцкірідзе та інших.

Окреслена нами тематика, перш за все, потребує опрацювання низки як науково-теоретичних напрацювань з питання здійснення досудового розслідування, як елементу системи кримінальної юстиції, так і дослідження емпіричних матеріалів, що комплементарно, на нашу думку, відображається в меті, якою є – дослідження шляхів реформування системи кримінальної юстиції України в умовах воєнного стану та у зв'язку з набуттям кандидатства в члени Європейського союзу. Така мета, у свою чергу, з урахуванням широти кола проблемних питань потребує постановки низки дослідницьких завдань, а саме: 1) дослідження змісту та сутності категорії кримінальної юстиції та виокремлення в її системі досудового розслідування, як комплексного процесу притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили кримінальні правопорушення; 2) з'ясування сутності та ролі досудового розслідування як функціональної складової процесу притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили кримінальні правопорушення та протиправні посягання; 3) встановлення міри та меж впливу євроінтеграційних процесів і дії правового режиму воєнного стану на формування державної політики щодо укріплення системи кримінальної юстиції; 4) обґрунтування науково-теоретичних і практично орієнтованих висновків щодо ймовірних напрямів і способів оптимізації системи досудового розслідування кримінальних правопорушень.

Визначене коло завдань, на нашу думку, слід вирішувати поетапно, враховуючи при цьому всі можливі тонкощі та термінологічні особливості застосування певних понять і категорій, і саме тому пропонуємо почати дослідження з аналізу поняття “система кримінальної юстиції”.

На думку М. Цвіка, О. Петришина та Л. Авраменка, основне призначення системи кримінальної юстиції полягає у виконанні таких функцій держави, як охорона прав і свобод людини і громадянина та правоохоронна функція, а для розбудови України – створення умов для реалізації прав, свобод та законних інтересів особи держава організаційно забезпечує функціонування у структурі її апарату відповідних органів та установ, які здійснюють запобігання, виявлення, припинення кримінальних правопорушень та притягнення до юридичної відповідальності винних у їх вчиненні осіб [2, с. 96, 100–101]. Відповідно, наведене дає підстави стверджувати про те, що система кримінальної юстиції як функційний прояв державної кримінологічної політики – це низка органів державної влади, що мають серед своєї компетенції функції, спрямовані на забезпечення виявлення, запобігання, припинення кримінальних правопорушень та притягнення осіб, які їх вчинили, до кримінальної відповідальності.

Належить звернути увагу на позиції М. Черкасова, котрий вважає, що за своєю природою система кримінальної юстиції є функціональною системою, яка формується для досягнення конкретної мети, що, у свою чергу, є підставою для визначення цілей, які постають перед підсистемами, що входять до її складу, основними цілями цієї системи є: охорона прав, свобод та законних інтересів громадян, суспільства та держави від злочинних посягань; швидке і повне розкриття злочинів та справедливе покарання винних; забезпечення виконання кримінального покарання; сприяння зміцненню законності [3, с. 42–43]. Відповідно, попередньо визначену позицію про те, що система кримінальної юстиції втілює свою діяльність в функціонуванні низки органів правопорядку, котрі мають відповідну компетенцію, може бути підтверджена, водночас слід звернути увагу на суб’єктний склад такої діяльності, оскільки не всі, на наш погляд, органи та підрозділи можна віднести до вказаного попередньо кола.

На думку А. Голубова, до структури системи органів кримінальної юстиції доцільно включити: органи, які наділені повноваженнями з виявлення та припинення злочинів; органи, наділені повноваженнями проводити досудове розслідування; інститут державних обвинувачів (прокуратура); органи та установи, які розглядають кримінальні справи; органи та установи виконання кримінальних покарань; адвокатуру; органи забезпечення прав, свобод осіб та сприяння діяльності суб’єктів кримінальної юстиції [4, с. 91]. Зазначене, на нашу думку, повною мірою відображає наукове розуміння системи кримінальної юстиції з попереднім її теоретико-правовим обґрунтуванням. Водночас нормативно-правове забезпечення з відповідного питання надає дещо ширший перелік і відображає глибший зміст для розуміння суб’єктів системи кримінальної юстиції.

Так, Указом Президента України від 08 квітня 2008 року № 311/2008 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року “Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів” було затверджено Концепцію реформування кримінальної юстиції України (далі –

концепція), де вказується, що система органів, які традиційно називають “правоохоронними” (органи внутрішніх справ, Служби безпеки України, Державна прикордонна служба України, податкова міліція та інші органи, що мають повноваження провадити дізнання, слідство, застосовувати адміністративні санкції), створена як механізм переслідувань і репресій, не була трансформована в інститут захисту і відновлення порушених прав осіб. Не вживалося ефективних заходів щодо зниження рівня корупції в цій системі. Довіра суспільства до цих органів є недостатньою для їх ефективної роботи, а відповідно існує нагальна об’єктивна потреба у реформуванні системи кримінальної юстиції згідно із цією концепцією, що має ґрунтуватися на досягненнях і традиціях національного законодавства, європейських цінностях щодо захисту прав та основоположних свобод людини і громадянина, положеннях міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України [5]. Відповідно, слід звернути увагу на необхідність застосування аналогії у функціях і змісті функціонування окремих органів правопорядку, оскільки, наприклад деяких із зазначеного переліку органів уже не існує, а відповідні функції виконують інші, як от органи досудового розслідування Національної поліції України, що здійснюють досудове розслідування кримінальних проваджень, віднесених Кримінальним процесуальним кодексом України до їх компетенції.

На нашу думку, здійснення досудового розслідування як процес, і кримінальне провадження як процесуальна форма притягнення до кримінальної відповідальності осіб за вчинення кримінальних правопорушень займає чи не найважливіше місце у функціонуванні системи кримінальної юстиції, з огляду на схожість цілей і завдань, дотичність одного процесу діяльності з іншим.

Так, досудове розслідування – діяльність правоохоронних органів, що ґрунтується на кримінальному процесуальному законі та здійснюється під наглядом прокурора й суду щодо виявлення, збирання, фіксації і попереднього дослідження доказів, швидкого, повного й неупередженого встановлення обставин кримінального провадження, викриття винуватих осіб і вирішення інших завдань досудового розслідування [6]. Водночас проблемні питання функціонування інституту досудового розслідування як базового елементу інституту кримінальної юстиції (з функціональної точки зору) та діяльності органів досудового розслідування, як суб’єктів системи кримінальної юстиції (крізь призму суб’єктного складу) – невичерпні та багатоманітні. Одним із таких питань постає необхідність інтенсивної гармонізації українського та європейського законодавств у світлі отримання Україною статусу кандидата в члени Європейського союзу, з іншого ж боку, суттєвою перепоною ефективних трансформацій і сталої, стабільної роботи вказаних органів й інституту загалом є активне ведення бойових дій на території України внаслідок повномасштабної збройної агресії росії проти української незалежності та суверенітету.

Разом із цим слід зауважити, що коло прав, наприклад, дізнавачів Національної України (у тому числі осіб, уповноважених на здійснення дізнання – поліцейських інших підрозділів поліції) охоплює ті можливості, що визначаються Законом України “Про Національну поліцію”, а також кримінальним процесуальним законодавством України (перш за все КПК України як основним його дже-

релом). Увага зосереджується на недоліках “подвійності” такого правового статусу, що містить у собі адміністративно-правові (адмініструвальні) риси та кримінальні процесуальні особливості, оскільки конструювання значної кількості обов’язків і повноважень, які покладаються на одну особу, неспівмірні з обсягом необхідного для їх виконання часу, що в результаті може призвести до неякісного їх виконання чи невиконання взагалі [7], що загалом негативно впливає на функціонування такого сегменту процесу досудового розслідування, як здійснення дізнання й, на нашу думку, аналогічна конструкція може бути застосована до окреслення проблемних питань функціонування слідчих підрозділів як елементу системи кримінальної юстиції, оскільки здійснення досудового розслідування є багатоаспектним і комбінованим процесом, що, у свою чергу, потребує багато уваги та значної міри компетенції щодо виконуваної роботи.

Водночас І. Гловюк, Г. Тетерятник, В. Рогальська, В. Завтур підкреслюють, що вихідним фактором впливу на кримінальне провадження в умовах надзвичайних правових режимів є специфіка нормативного регулювання цього процесу. Разом із нормами, характерними для регулювання правовідносин в умовах нормальної життєдіяльності, до нормативної компоненти правового регулювання включаються надзвичайні закони. Вони встановлюють не тільки специфічні засоби та механізми правового регулювання, але й мають свою специфіку щодо дії у просторі, часі та за колом осіб [8]. На нашу думку, такі обставини, зумовлюються, перш за все низкою факторів, серед яких найбільш суттєвими є: підвищення рівня окремих видів злочинності; зменшення можливостей поліції реагувати на вчинені кримінальні правопорушення (зокрема на окупованих територіях); відсутність фактичної можливості здійснення судового, громадського контролю та прокурорського нагляду за діяльністю сторони обвинувачення (слідчого, прокурора) через активні бойові дії чи окупацію.

Також Кримінальний кодекс України доповнено низкою нових складів злочинів з метою своєчасного та ефективного реагування на всі прояви “фашиської” діяльності РФ, зокрема статтями 111⁻¹ (Колабораційна діяльність), 111⁻² (Пособництво державі-агресору), 114⁻² (Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану) [9]. Ці зміни, як і низку інших, було ініційовано Комітетом Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності на підставі пропозицій Головного слідчого управління Національної поліції України, оскільки саме ефективне реагування на протиправну й антидержавну діяльність окремих осіб, що полягає в пособництві агресору, зокрема й унаслідок несанкціонованого поширення інформації про місцезнаходження українського війська й окремих його підрозділів, є однією з найважливіших і найбільш фундаментальних засад перемоги України.

Разом із цим, низка подій, що безпосередньо чи опосередковано вплинули на здобуття Україною статусу кандидата в члени Європейського союзу, зумовлюють подальшу необхідність гармонізації національного законодавства з нормами і положеннями європейського права. Тому одним із найбільш важливих напрямів

удосконалення системи досудового розслідування в умовах широкомасштабного вторгнення росії та подальшої інтеграції України до Європейського союзу є законодавче забезпечення, правовий та інформаційний аналіз практики застосування окремих юридичних норм, що, у свою чергу, дає підстави для реформування вже прийнятих і розроблення нових нормативно-правових актів [1].

Так, наприклад, Указом Президента України від 7 серпня 2019 року № 584/2019 “Питання Комісії з питань правової реформи” затверджено Положення про Комісію з питань правової реформи та її персональний склад, а пріоритетними напрямками роботи визначено внесення змін до Конституції України й законів України, спрямованих на забезпечення реалізації конституційних норм і принципів, а саме пріоритетності захисту фундаментальних прав і свобод людини й громадянина, удосконалення законодавства про кримінальну відповідальність і кримінального процесуального законодавства України, реформування органів правопорядку, а також створення умов для реінтеграції в єдиний конституційний простір України тимчасово окупованих територій України та населення, що на них проживає [10]. Тому слід акцентувати увагу на інституційному підході до розподілу напрямів удосконалення безпосередньо норм законодавства України крізь призму демократичних цінностей та євроінтеграційних намагань, розподіливши їх на: загальні питання забезпечення прав і свобод людини й громадянина; питання організації роботи органів державної влади в умовах становлення демократичних цінностей; забезпечення належного дотримання кримінальних процесуальних процедур у досудовому розслідуванні.

Так, на нашу думку, одним із найбільш ефективних способів ефективізації функціонування системи кримінальної юстиції загалом і досудового розслідування як процесу та інституту кримінального процесуального права є доповнення законодавства України важливими, несуперечливими та практично обґрунтованими нормами, що корелюються із принципами міжнародного і європейського права. Крім цього, з точки зору ефективізації діяльності органів досудового розслідування своєчасним і доцільним є забезпечення інтеграції детективної діяльності як форми здійснення досудового розслідування нетяжких кримінальних правопорушень і кримінальних проступків з метою заощадження трудових ресурсів в умовах активних бойових дій за допомогою, у тому числі, спрощення окремих процедур і механізмів досудового розслідування як загалом, так і в умовах дії правового режиму воєнного стану зокрема.

Отже, на підставі проаналізованих матеріалів, позицій дослідників і вчених, а також емпіричних даних наведемо найбільш суттєві та доведені пропозиції і рекомендації з окресленого предмета й об'єкта дослідження.

1. Зміст і сутність категорії кримінальної юстиції полягає в тому, що вона є комплексною організаційно-правовою системою, яка серед основних функцій має реалізацію кримінологічної політики держави в широкому її розумінні. Поряд із цим, досудове розслідування як стадія кримінального процесу та самостійний інститут (інструмент) у притягненні осіб до кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень постає однією з найважливіших гарантій та способів поновлення прав і свобод людини і громадянина, захисту від кримінальних правопорушень та протиправних посягань.

Важливим є те, що засади здійснення досудового розслідування наразі розгалужені в національному та міжнародному законодавстві, котре відповідно до КПК України є складовою частиною кримінального процесуального законодавства. Слід звертати увагу також на функційну складову забезпечення процесу притягнення до кримінальної відповідальності осіб за вчинення кримінальних правопорушень, оскільки саме відповідні суб'єкти, на які покладено виконання відповідних завдань, здійснюють реалізацію державної кримінологічної політики в широкому правоохоронному розумінні.

2. Сутність та роль досудового розслідування як функціональної складової процесу притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили кримінальні правопорушення та протиправні посягання, полягає в тому, що воно є механізмом установлення всіх обставин учинення кримінального правопорушення та висунення попередніх версій щодо персональних і кількісних, якісних та інших показників його учинення. Виконання зазначених завдань загалом покладається на суб'єкти досудового розслідування, проте на практиці розгалужується на безліч підрозділів (як-от оперативні підрозділи, експертні установи та інші).

Ураховуючи підхід КК України до диференціації тяжкості кримінальних правопорушень на кримінальні проступки, нетяжкі, тяжкі та особливо тяжкі кримінальні правопорушення формується уявлення про необхідність використання детективного підходу до організації роботи відповідних органів правопорядку залежно від тяжкості вчиненого. Зазначений концепт частково вже реалізований у функціонуванні підрозділів дізнання Національної поліції України (спрощення порядку досудового розслідування кримінальних проступків), проте, на нашу думку, ця модель потребує доопрацювання з урахуванням досвіду організації роботи детективних підрозділів за кордоном.

3. Міра та межі впливу євроінтеграційних процесів і дії правового режиму воєнного стану на формування державної політики щодо укріплення системи кримінальної юстиції загалом і досудового розслідування зокрема є значними, оскільки низка процедур і процесів, що спрямовані як на спрощення, так і на демократизацію загального порядку досудового розслідування та його спрощеного варіанту (дізнання) вже втілено в положеннях КПК України, як-от у статті 615 та 615⁻¹. Наразі дослідниками активно обговорюються всі запропоновані зміни, оскільки через їх динамічність та екстремальні умови розроблення і прийняття останні не позбавлені прогалин та неточностей.

4. Серед основних напрямів удосконалення процесу здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, на нашу думку, є оптимізація та погодження з європейським законодавством положень статей 208 (Затримання уповноваженою службовою особою), 214 (Початок досудового розслідування), 216 (Підслідність), 298⁻² (Затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила кримінальний проступок), 615 (Особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану), 615⁻¹ (Відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження в умовах воєнного стану), 616 (Скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або зміна запобіжного заходу з інших підстав) та низка норм і положень розділу IX⁻² «Особливості співробітництва з Міжнародним

кримінальним судом”, що слугують фундаментом для притягнення до кримінальної відповідальності російських загарбників та їх керівництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Drozd, V., Tsutskiridze, M., Burlaka, V., Romanov, M., & Pohoretskyi, M. (2022). Considerations on the reform of Ukraine's war time criminal justice system: Consideracioness obrelare for madelsiste made justici apenalde Ucraniaen tiempos de guerra. *Cuestiones Politicas*, 40(74), 779–803. URL: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4074.43> (дата звернення: 11.02.2023).
2. Загальна теорія держави і права: підруч. для студентів юрид. ВНЗ / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.; за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. Харків: Право, 2011. 584 с.
3. Черкасов М.О. Системно-структурний аналіз органів кримінальної юстиції. *Право і Безпека*. 2009. № 3. С. 42–45.
4. Голубов А.Є. Поняття системи органів кримінальної юстиції. Актуальні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції. Харків, 2016. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/187224025.pdf> (дата звернення: 12.02.2023).
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року “Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів”: Указ Президента України від 08 квітня 2008 року № 311/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/311/2008#Text> (дата звернення: 12.02.2023).
6. Досудове розслідування: навч. посібник / Р.І. Благута, А.-М.Ю. Ангеленюк, Ю.В. Гуцуляк та ін.; за заг. ред. Ю.А. Комісарчук та А.Я. Хитри. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 600 с.
7. Організаційно-правові, адміністративні та кримінальні процесуальні аспекти діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України: монографія / М.Ю. Романов, О.Ф. Кобзар. Кропивницький: Донецький державний університет внутрішніх справ; Київ: 7БЦ, 2022. 540 с.
8. Гловюк І., Тетерятник Г., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Електронне видання. Львів-Одеса, 2022. Станом на 25 березня 2022. 31 с. URL: <https://zib.com.ua/files/2022-komentar-rozdil-IX.pdf> (дата звернення: 12.02.2023).
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон України від 03.03.2022 № 2108-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#n12> (дата звернення: 11.02.2023).
10. Про Комісію з питань правової реформи: Указ Президента України від 7 серп. 2019 р. № 584/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/421/2019#Text> (дата звернення: 10.02.2023).

REFERENCES

1. Drozd V., Tsutskiridze M., Burlaka, V., Romanov M., & Pohoretskyi M. (2022). Considerations on the reform of Ukraine's war time criminal justice system: Consideracioness obrelare for madelsiste made justici apenalde Ucraniaen tiempos de guerra. *Cuestiones Politicas*, 40(74), 779–803. URL: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4074.43> (Date of Application: 11.02.2023) [in English].
2. Zahalna teoriia derzhavy i prava. “The general theory of the state and law”: sublecture for law students. M.V. Tsvik, O.V. Petryshyn, L.V. Avramenko, etc.; under the editorship M.V. Tsvika, O.V. Petryshyn. Kharkiv: Pravo, 2011. 584 p. [in Ukrainian].
3. Cherkasov M.O. (2009). Systemno-strukturnyy analiz orhaniv kryminalnoi yustytysii. “System-structural analysis of criminal justice bodies”. *Law and Security*. No 3. P. 42–45 [in Ukrainian].
4. Holubov A.YE. (2016). Poniattia systemy orhaniv kryminalnoi yustytysii. Aktualni problemy kryminalnoho prava ta kryminolohii u svitli reformuvannia kryminalnoi yustytysii. “Concept of the system of criminal justice bodies. Actual problems of criminal law and criminology in the light of criminal justice reform”. Kharkiv. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/187224025.pdf> (Date of Application: 12.02.2023) [in Ukrainian].

5. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 15 liutoho 2008 roku “Pro khid reformuvannya systemy kryminalnoi yustyttsii ta pravookhoronnykh orhaniv”. “On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated February 15, 2008 “On the progress of reforming the criminal justice system and law enforcement agencies”: Decree of the President of Ukraine dated April 8, 2008 No 311/2008”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/311/2008#Text>. (Date of Application: 12.02.2023) [in Ukrainian].

6. Dosudove rozsliduvannya. “Pre-trial investigation”: training. manual / R.I. Blahuta, A.-M.Yu. Anhelenuk, Yu.V. Hutsuliak and others; in general ed. Yu.A. Komissarchuk and A.Ya. Khytry. Lviv: LvDUVS, 2019. 600 p. [in Ukrainian].

7. Orhanizatsiino-pravovi, administratyvni ta kryminalni protsesualni aspekty diialnosti pidrozdiliv diznannya Natsionalnoi politsii Ukrainy. “Organizational-legal, administrative and criminal procedural aspects of the activity of the investigation units of the National Police of Ukraine: monograph” / M.Yu. Romanov, O.F. Kobzar. Kropyvnytskyi: Donetsk State University of Internal Affairs; Kyiv: 7BC, 2022. 540 p. [in Ukrainian].

8. Hloviuk I., Teteriatnyk H., Rohalska V., Zavtur V. (2022). Osoblyvyi rezhym dosudovoho rozsliduvannya, sudovoho rozhlidu v umovakh voiennoho, nadzvychainoho stanu abo u raioni provedennia antyterrorystychnoi operatsii chy zakhodiv iz zabezpechennia natsionalnoi bezpeky i oborony, vidsichi i strymuvannya zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii ta/abo inshykh derzhav proty Ukrainy. “Special regime of pre-trial investigation, trial in conditions of war, state of emergency or in the area of an anti-terrorist operation or measures to ensure national security and defense, repel and deter armed aggression of the Russian Federation and/or other states against Ukraine: a scientific and practical commentary on Section IX-1 of the Criminal Procedure Code of Ukraine”. Electronic edition. Lviv-Odesa. As of March 25, 2022. 31 p. URL: <https://zib.com.ua/files/2022-komentar-rozdil-IX.pdf>. (Date of Application: 12.02.2023) [in Ukrainian].

9. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vstanovlennia kryminalnoi vidpovidalnosti za kolaboratsiinu diialnist. “On making changes to some legislative acts of Ukraine regarding the establishment of criminal liability for collaborative activity: Law of Ukraine dated 03.03.2022 No 2108-IX”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#n12>. (Date of Application: 11.02.2023) [in Ukrainian].

10. Pro Komisiuu z pytan pravovoi reformy. “About the Commission on Legal Reform: Decree of the President of Ukraine dated August 7 2019 No 584/2019”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/421/2019#Text>. (Date of Application: 10.02.2023) [in Ukrainian].

UDC 343.13

Drozd Valentyna,Doctor of Juridical Sciences, Professor, Honored Lawyer of Ukraine,
Head of the Department, State Research Institute MIA Ukraine,
Kyiv, Ukraine,

ORCID ID 0000-0002-7687-7138

Romanov Maksym,Doctor of Philosophy in Law, Researcher, Donetsk State
University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi, Ukraine,

ORCID ID 0000-0003-2443-7744

KEY WAYS OF REFORMING UKRAINE’S CRIMINAL JUSTICE SYSTEM UNDER THE MARTIAL LAW IN RELATION TO ITS STRIVING FOR MEMBERSHIP OF THE EUROPEAN UNION

The article analyses ways of reforming elements of criminal justice system of Ukraine under martial law and in connection with gaining candidacy to the European Union. The position on the necessity of ensuring effective harmonisation of national

© Drozd Valentyna, Romanov Maksym, 2023

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2023.1\(59\).21](https://doi.org/10.36486/np.2023.1(59).21)

Issue 1(59) 2023

<http://naukaipravookhorona.com/>

and international legislation in the context of optimising the functioning of pre-trial investigation bodies as an integral part of criminal justice is argued.

The author examines the main trends in reforming the criminal justice system of Ukraine in general, and in particular, pre-trial investigation bodies as their integral part. Attention focuses primarily on the need for new approaches to the efficiency and productization of the activities of both investigative and inquiry units, taking into account the latest challenges and obstacles.

Emphasis focuses on ensuring the functioning of the respective units by differentiating and effectively distributing their functions and procedural powers among the actors. The legal framework of the pre-trial investigation and criminal justice system as one of the state institutions is analysed, focusing on shortcomings and miscalculations in the definition of the main terms, concepts and content of the relevant mechanism.

Suggested further research of the institute of detective activity as a means of effectiveness of the institute of criminal justice in terms of pre-trial investigation, which requires further regulatory, methodological, organizational and legislative support, in order to effectively perform the tasks assigned to bodies of pre-trial investigation in particular and the criminal justice system as a whole, including both in peacetime and during the legal regime of martial law in Ukraine.

Further research perspectives lie in the importance of a more in-depth study of the criminal procedure framework for the functioning of the pre-trial investigation institution as the main one in the structure of the criminal justice system.

Keywords: criminal justice, detectives, pre-trial investigation, European Union, European integration, martial law, armed aggression, activity of pre-trial investigation bodies.

Отримано 18.04.2023